

Velkostatek Grafenried

1773 - 1881

Inventář

Číslo EL NAD: 20030
Evidenční číslo pomůcky: 637

Obsah

Úvod	
I. Vývoj původce archivního souboru.....	4
II. Vývoj a dějiny archivního souboru.....	6
III. Archivní charakteristika archivního souboru.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru.....	7
V. Záznam o uspořádání archivního souboru.....	7
Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury.....	8
Příloha č. 2 – Archivní struktura archivního souboru.....	9
Příloha č. 3 – Česká a německá či dnes nepoužívaná místní jména.....	10
Příloha č. 4 – Nejstarší známé vyobrazení Grafenriedu z r. 1629.....	11
Příloha č. 5 – Katastrální mapa Grafenriedu z r. 1838.....	12
Inventární seznam.....	14

Úvod

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Vesnice Grafenried je poprvé připomínána již roku 1282 v urbáři sestaveném pro část Dolních Bavor jako majetek waldmünchenského úřadu. Později pravděpodobně zanikla a na jejím místě vznikly dvě vsi rozlišené na Ober Grafenried ležící na českém území a Unter Grafenried, dnes na německé straně.

Horní Grafenried patřil v 16. století Thumbům ze Schönlindu a v letech 1580-1637 pak Pelkhoferům z Mooswengu. Po krátké držbě známým sklářským rodem Gerlů v letech 1637-1667 drželi statek v letech 1667-1753 Wernerové, po nich pak Müllerové z Althammerthalu a Frohnhofenu a od roku 1801 Voithové z Voithenbergu (1801-1872).

Celková rozloha statku činila v té době 883 ha (pouze dominikál), rozděleného na dva dvory, v nich v režii majitele byla jen část jednoho dvora, zatímco ostatní zemědělská půda byla propachtována. V Lískovci byla vrchnostenská sklárna a vrchnost měla i pivovar.

Smlouvou z 3. března 1764 o definitivním určení česko-bavorské hranice mezi Marií Terezií a bavorským kurfiřtem Maxmiliánem III. připadl Ober Grafenried k Českému království spolu s okolními osadami Lískovec, Pila a Úpor.

Podle Tereziánského katastru mělo v roce 1767 Grafenried obývat 14 hospodářů. J.Schaller uvádí pak ve své Topografii Čech v roce 1789 celkem 24 stavení.

Topograf J.G. Sommer zmiňuje, že v roce 1838 měla ves Grafenried 31 popisných čísel, 305 obyvatel, farní kostel sv. Jiří, dále faru, školu a vrchnostenský pozdně renesanční zámek, jehož podoba je vyobrazena na kopii nově nalezené hraniční mapy z roku 1629 (SÚA Praha, fond Hraniční spisy, karton 108, sign. K 2).

Dne 8. dubna 1872 koupil statek za 205 000 zlatých hrabě Edmund Belcredi. Výměra statku měla před následujícím rozprodáním celkem 1080 ha. Po dvou letech prodal hrabě Belcredi statek sdružení grafenriedských rolníků a domkářů. Toto sdružení provozovalo mj. prosperující pivovar založený Hansem Thomasem Wernerem již roku 1707, který před první světovou válkou vyráběl 3.300 hl piva čepovaného v 37 okolních hospodách.

Zajímavým ikonografickým materiálem je také indikační skica z roku 1838 (Katastrální úřad Domažlice, indikační skica Grafenriedu z roku 1838). Zámek sloužil jako

panské sídlo patrně až do 19. století. J. G. Sommer zmiňuje při popisu místa vrchnostenský zámek, úřednický dům a poplužní dvůr. Vedle pivovaru, vinopalny a jednoho dvora tu stála ještě draslovna.

Ke vsi Grafenriedu náležely v minulosti vsi Anger (Úpor) – 34 popisných čísel s 376 obyvateli, Seeg (Pila) – 26 popisných čísel s 232 obyvateli a Haselberg, ve starší době známý též jako Deutschhütte (Lískovec) – 24 popisných čísel s 215 obyvateli. Podle Liebschera stála v Haselbergu sklářská huť již před rokem 1700. Vyráběla se tu „židovská zrcadélka“ a zrcadlové sklo. Provoz byl zastaven až v roce 1888. Další sklárny vznikly v Grafenriedu (1541), na Angeru, třetí „auf der Hüttenwiese“, kde vyvěrá sklářský potůček Glaserbächlein až ke Schwarzachu, čtvrtá sklárna byla ve vsi Seeg, pátá v lese Haselbergu, šestá „auf der Althütten bei Steinloh“ a poslední přímo v Haselbergu u č. 1.

Na počátku 20. století (1913) měl Grafenried 2 pekaře, 3 pivnice, 1 pilu, 2 řezníky, 1 obchod s lahvovým pivem, 1 výrobce podšívek, 1 krupaře, 3 kramáře, 3 mlynáře, 2 kováře, 4 krejčí, 1 obchodníka se střížním zbožím, 1 klempíře, kupectví, trafikou, 4 stolaře, 1 koláře, 5 hostinských a 1 cihláře.

Podle Statistického lexikonu obcí z roku 1934 žilo v Grafenriedu, k němuž patřily vsi Haselberg, Seeg a Anger, celkem 831 obyvatel (z toho 805 Němců, 14 Čechů a 12 cizozemců) a stálo tu 144 stavení.

Na počátku 50. let minulého století ves Grafenried spolu s přilehlými osadami v důsledku politických změn zanikla.

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Písemnosti bývalého velkostatku byly patrně uloženy v budově zámku a odtud se později dostaly do zemědělsko-lesnického archivu v Horšovském Týně. Tzv. inventář avizovaný v Průvodci po archivních fondech, sv. 4, Praha 1975 na straně 27 a uložený ve spisu o fondu tvoří jeden list .

Zlomek spisů patrimoniální správy, z nichž se dochovaly pouze podací protokoly in judicialibus a torzo spisů soudní agendy, byl ukládán podle tzv. krajské normy.

Doplňující archiválie se nalézají ve Státním okresním archivu v Domažlicích (Archiv obce Grafenried, Kronika obce Grafenried).

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Zlomek písemností velkostatku Grafenried zahrnuje léta 1773-1881. Fond byl uspořádán v roce 1970 a byl k němu vyhotoven jednostránkový inventární soupis.

K inventarizaci fondu se přistoupilo v roce 1992 . Pozemkové knihy předané na počátku sedmdesátých let minulého století Státním oblastním archivem v Plzni a registraturní pomůcky byly uspořádány dle Základních pravidel pro zpracování archivního materiálu a jejich aplikace na fondy velkostatků.

Lokalitě byl ponechán historický název Grafenried. Český tvar se objevil až na základě vyhlášky ze 12. 8. 1948 ministerstva vnitra, kdy byl Grafenried oficiálně přejmenován na Lučinu, avšak ještě dříve, než se nový název ujal, vesnice úplně zanikla. Český tvar pro Grafenried se tudíž neobjevuje ani v lexikonech 1945, 1949, 1955 a v Retrospektivním lexikonu obcí.

Z důvodu přírůstku tří pozemkových knih z let 1782-1881 nalezených ve fondu velkostatku Poběžovice (č. 147, č. 36, č. 38A) a zlomku spisů soudní agendy byla na sklonku roku 2008 provedena reinventarizace fondu. Stejně tak archivní pomůcka z roku 1992 byla shledána jako nevyhovující současným kritériím na metodiku a zpracování archivního materiálu.

Jazyk písemností je německý. Ve fondu se nacházejí archiválie začleněné do I. a II.

kategorie.

V inventáři se používá českých místních jmen podle Statistického lexikonu obcí České republiky z roku 2005. Česká a německá či dnes nepoužívaná místní jména a jejich dnešní znění uvádí Příloha č.3. Inventární čísla procházejí průběžně celým fondem. Čísla kartonů mají identifikační znak N, knihy písmeno K, registrurní pomůcky písmeno R.

Vzhledem k malému obsahu fondu není inventář opatřen rejstříkem.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Zlomkovitě dochovaný materiál je cenným pramenem zvláště pro studium demografické skladby obyvatelstva v dané oblasti. Zejména pak pozemkové knihy dochované z let 1773-1881 podávají obraz každodennosti ze života německých obyvatel v dnes již neexistujících vesničkách na česko-bavorském pomezí.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Písemnosti velkostatku Grafenried z let 1773-1881 uvedené v této archivní pomůcce uspořádala ve Státním oblastním archivu v Plzni Jana Myslivcová. Inventář sestavila Jana Myslivcová a úvod k němu napsala Mgr. Ladislava Váňová.

Klatovy 28. 5. 2009

Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury

Liebscher K., Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz, Horšovský Týn 1913

Palacký F., Popis království českého, Praha 1848

Státní archiv v Plzni. Průvodce po archivních fondech, sv. 4, Praha 1975.

Sommer J.G., Das Königreich Böhmen, Klattauer Kreis, VII. díl, Prag 1839

Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Praha 2005

Tereziánský katastr český, sv.2, Rustikál, Praha 1966

Tereziánský katastr český, sv.3, Dominikál, Praha 1970

Úlovec J., Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Praha 2000

Příloha č. 2 – Archivní struktura archivního souboru

I. K n i h y	Čas. rozsah	Inv. č.	Knih	Kartonů
	1773 – 1881	1 – 18	18	-
II. S p i s o v ý m a t e r i á l				
A. Registraturní pomůcky	1820 – 1850	19 – 49	31	-
B. Spisy				
Sign. IX./127 Soudní záležitosti	1820	50	-	¼
Sign. X./24 – 244 Soudní záležitosti	1809 – 1840	51 – 52	-	1 ¾

Příloha č. 3 – Česká a německá či dnes nepoužívaná místní jména

Německé či nepoužívané znění

České znění

Anger, zaniklá obec

Úpor

Deutschhütte = Haselberg, zaniklá obec

Lískovec

Grafenried, zaniklá obec

Lučina

Seeg, zaniklá obec

Pila

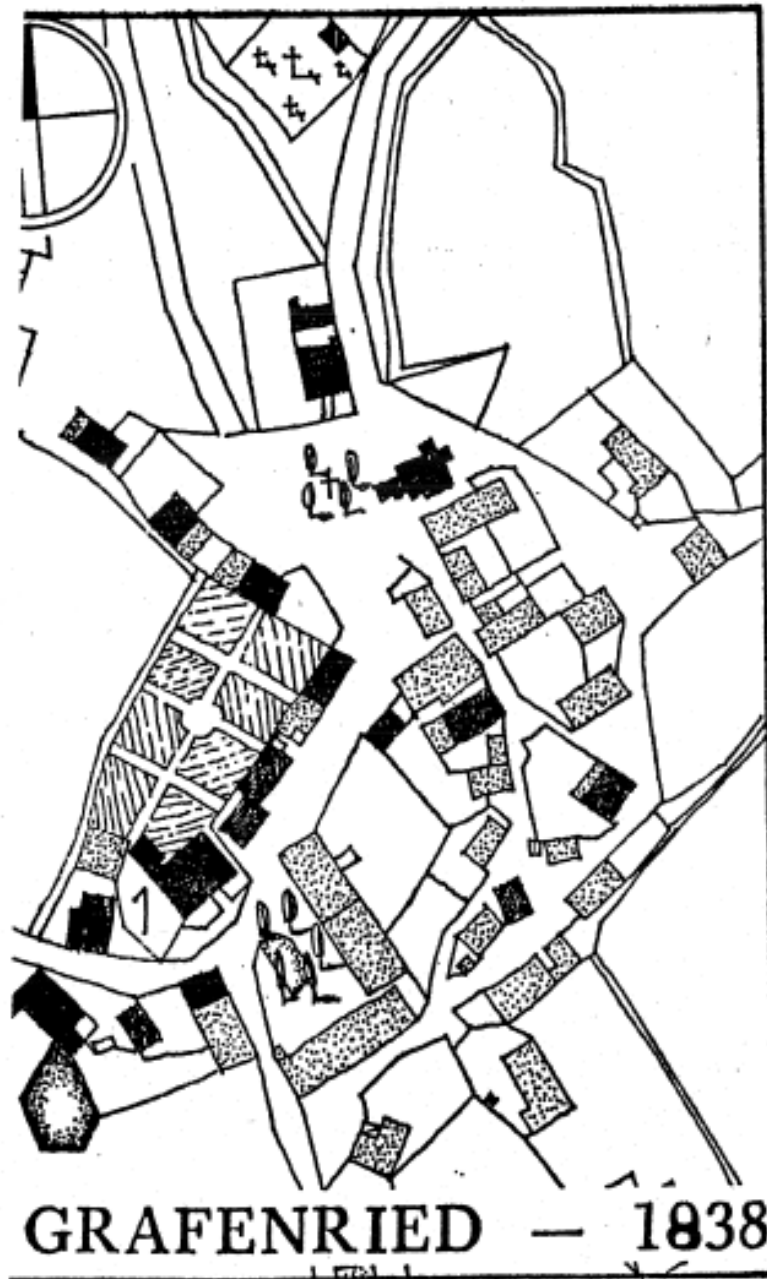
Příloha č. 4

Nejstarší známé vyobrazení Gruffenreidu na mapě z roku 1629

Stá. arch., fond státního arch., kart. 108,
Lij. K2

Příloha č. 5

Katastrální mapa Grafenriedu z roku 1838

Inventární seznam

Inv. č. Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
---------------------------	---------------	-------

I. Knihy

1	Pozemková kniha vsi Grafenried (Grundbuch des Dorfes Grafenried, Lit. A) Německy, 44 x 35,5 cm vazba z lepenky a papíru signatura Ronšperk č. 9	1773-1775	K 1
2	Pozemková kniha vsi Lískovec (Grundbuch des Dorfes Haselberg, Lit. A) Německy, 45 x 36 cm vazba z lepenky a papíru signatura Ronšperk č. 36	1782-1801	K 2
3	Pozemková kniha vsi Pila (Grundbuch des Dorfes Seeg, Lit. A) Německy, 44 x 36 cm vazba z lepenky a papíru signatura Ronšperk č. 147	1778-1796	K 3
4	Pozemková kniha vsi Úpor (Grundbuch des Dorfes Anger, Litera A) Německy, vazba z lepenky a papíru, hřbet plátěný signatura Ronšperk č. 1	1775-1801	K 4
5	Kniha smluv vsi Grafenried (Liber Contractum des Dorfes Grafenried Nro. I.) Německy, 23,5 x 35 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet kožený signatura Ronšperk 11	1801-1880	K 5
6	Kniha smluv vsi Lískovec (Liber Contractum des Dorfes Haselberg Nro. I.) Německy, 23,5 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet kožený signatura Ronšperk č. 38 A	1801-1881	K 6

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
7	Kniha smluv vsi Pila (Liber Contractum des Dorfes Seeg Nro. I.) Německy, 23,5 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 149	1801-1879	K 7
8	Kniha smluv vsi Úpor (Liber Contractum des Dorfes Anger Nro. I.) Německy, 23 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 2	1801-1879	K 8
9	Kniha svatebních smluv (Heiratskontrakten Buch) Německy, 22 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 13	1801-1847	K 9
10	Kniha přihlášených dědiců a testamentů (Liber Aditium et Testamentorum) Německy, 22 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 14	1801-1880	K 10
11	Kniha transakcí a rozsudků (Liber Transactionum et Sententiarum Nro. I.) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 16 A	1803-1851	K 11
12	Kniha dlužních úpisů vsi Grafenried (Fristenbuch des Dorfes Grafenried Fach 12, Nro 2 Litera B) Německy, 46 x 35,5 cm vazba z lepenky a papíru, hřbet plátěný signatura Ronšperk č. 10	1779-1850	K 12

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
13	Kniha dlužních úpisů vsi Lískovec (Haselberg Fristenbuch) Německy, 46 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 37	1783-1850	K 13
14	Kniha dlužních úpisů vsi Pila (Fristenbuch des Dorfes Seeg, Fach 12, Nro. 3, Litera B) Německy, 45 x 36 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 148	1778-1850	K 14
15	Kniha dlužních úpisů (Titulní strana nedochovaná) Německy, 43,5 x 36 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet plátěný signatura Ronšperk, číslo neuvedeno	1785-1850	K 15
16	Kniha obligací (Liber Obligationum Nro. I.) Německy, 23,5 x 36 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 12	1801-1851	K 16
17	Kniha kvitancí (Liber Quittantiarum Nro. I.) Německy, 22 x 35,5 cm vazba z papíru a lepenky, hřbet a rohy kožené signatura Ronšperk č. 1	1801-1851	K 17
18	Výkaz sirotků a jejich opatrovníků (Ausweis der Waisen und Kuranden) Německy, 31,5 x 49 cm vazba z papíru	1826-1850	K 18

II. Spisový materiál

A. Registraturní pomůcky

19	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1820) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1820	R 1
20	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1821) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1821	R 2
21	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1822) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1822	R 3
22	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1823) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1823	R 4
23	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1824) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1824	R 5
24	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1825) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1825	R 6

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
25	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1826) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1826	R 7
26	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1827) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1827	R 8
27	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1828) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1828	R 9
28	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1829) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1829	R 10
29	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1830) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1830	R 11
30	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1831) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1831	R 12

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
31	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1832) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1832	R 13
32	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1833) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1833	R 14
33	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1834) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1834	R 15
34	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1835) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1835	R 16
35	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1836) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1836	R 17
36	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1837) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1837	R 18

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
37	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1838) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1838	R 19
38	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1839) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1839	R 20
39	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1840) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1840	R 21
40	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1841) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1841	R 22
41	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1842) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1842	R 23
42	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1843) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1843	R 24

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
43	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1844) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1844	R 25
44	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1845) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1845	R 26
45	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1846) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1846	R 27
46	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1847) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1847	R 28
47	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1848) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1848	R 29
48	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1849) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1849	R 30

Inv. č.	Obsah jednotka	Časový rozsah	Evid.
49	Podací protokol in judicialibus (Einreichungs Protocoll in Rechts- angelegenheiten pro anno 1850) Německy, 22,5 x 36 cm vazba z papíru	1850	R 31

Inv. č.	Obsah jednotka		Časový rozsah	Evid.
B.) Spisy				
50	IX/127	Soudní záležitosti mlynáře z osady Pila	1820	N 1
51	X/24-160	Soudní záležitosti (mj. pozůstalosti, testamenty)	1809-1838	N 1
51	²⁴² X/161-244	Soudní záležitosti (mj. pozůstalosti, testamenty)	¹⁸⁴⁸ 1838- ~~1840~~ opr. 19.12.2012 I. Kadlec	N 2

Název archivní pomůcky:	Velkostatek Grafenried
Značka archivního souboru:	Vs Grafenried
Časový rozsah:	1773 - 1881
Počet evidenčních jednotek:	51 (18 knih, 31 podacích protokolů, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	51
Rozsah bm:	0,90 bm
Stav ke dni:	28. 5. 2009
Archivní soubor zpracovala:	Jana Myslivcová
Pomůcku sestavila:	Mgr. Ladislava Váňová, Jana Myslivcová
Počet stran:	24
Počet exemplářů:	4
Pomůcku schválil:	Mgr. Petr Hubka, č. j. SOAP/006-2250/2009 ze dne 12. 8. 2009